СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 228. Джерзі Ситі, Н. Дж., понеділок, 2-го жовтня 1939. No. 228. Jersey city, N. J., Monday, October 2, 1939. VOL. XLVII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

НОВІ ЗАКОВИКИ В ЗМІНІ НЕВТРАЛЬНОСТЕВОГО ЗАКОНУ

ВАШИНГТОН. — Голова сенатського комітету заграничних справ, Питмен, сказав, що тому, що його проект зміни невтральностевого закону передбачає також продаж продуктів воюючим краям на три місячний кредит, він буде домагатися, щоб конгрес змінив і „акт Джансона", яким заборонено давати кредити всім тим краям, що відмовилися сплачувати Америці старі довги. Ця заява Питмена викликала велике негодування серед деяких сенаторів. Деякі з них шепчуть, що коли Питмен предкладав у комітеті заграничних справ свій проект, то там не було ніякої згадки про зміну закону Джансона. Тепер хочуть зміняти і закон Джансона, а через те стратить сенс умова „купувати все за готівку", й остаточно це ще більше буде вплутувати Америку в европейські справи й европейську війну.

ПРЕЗИДЕНТ ЩЕ РАЗ ГОВОРИТЬ ПРОТИ ВІЙНИ.

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт на пресовій конференції заявив ґазетярам, що він уживатиме всіх заходів, щоб ніяк не втягнути Америку до війни. Він іще раз підкреслив, що зміна невтральностевого закону має за завдання краще зберігати американську невтральність, а не її ламати. Щодо міжнародного положення, то Рузвелт заявив, що тепер є дуже малі вигляди на замирення. Він заперечував також, начеб Америка мала взяти чинну участь у біжучих мирових предложеннях.

ЗЛОВЖИВАННЯ У ВИБОРАХ.

НЮ ЙОРК. — Прокуратор Дюі звелів арештувати 34 особи, серед них 19 інспекторів, за те, що в минулорічних правиборах шахрували голоси: підставляли до голосування інших людей, або просто наладовували голосові урни підробленими голосами.

ФРІЦ КУН ПІД АРЕШТОМ.

НЮ ЙОРК. — Прокуратор Дюі звелів піднести бонд на лідера американсько-німецького Бунду, Фріца Куна, до висоти $50,000. Коли Кун не міг роздобути такої суми, його посаджено до тюрми. Кунові закидають, що спроневірив $14,000 орґанізаційних грошей.

КАРА КОМІТЕТУ ВЗАЄМОВІДНОСИН ПРАЦІ.

ВАШИНГТОН. — Комітет взаємовідносин праці присудив компанії „Вомбек Милс" у Менчестері, Н. Г., заплатити двом робітникам за два роки плату, хоч тих робітників згадана компанія ніколи до себе не наймала. А наложено на неї таку кару тому, що ті два робітники голосились до неї на працю, але вона відмовила їм, тому, що вони були юнійними людьми.

ДУМКИ ІРЛЯНДСЬКОГО ПИСЬМЕННИКА ПРО ВІЙНУ.

НЮ ЙОРК. — До Америки прибув відомий ірляндський письменник, д-р Гоґарті, і перед журналістами висловив свої думки на біжучу европейську війну. Він сказав, що Ірляндія, яка дотепер є невтральною, хоч Англія воює, буде небавом також втягнена до війни. Вже тепер німці погрожують їй за те, що вона доставляє англійцям ріжних продуктів. Гоґарті далі говорив, що Англія таки остаточно виграє ту війну, навіть по 12 роках війни вона буде така свіжа, немовби тільки що розпочала воювати. Вкінці Гоґарті говорив, що й Америка буде мусіти взяти участь у тій війні. Бо колиб Англія програла, а Німеччина забрала їй усю фльоту, то тоді цілком певно Німеччина піде проти Америки, казав він.

КОМУНІСТ ФОСТЕР ВІДМОВЛЯЄ ЛЬОЯЛЬНОСТИ АМЕРИЦІ.

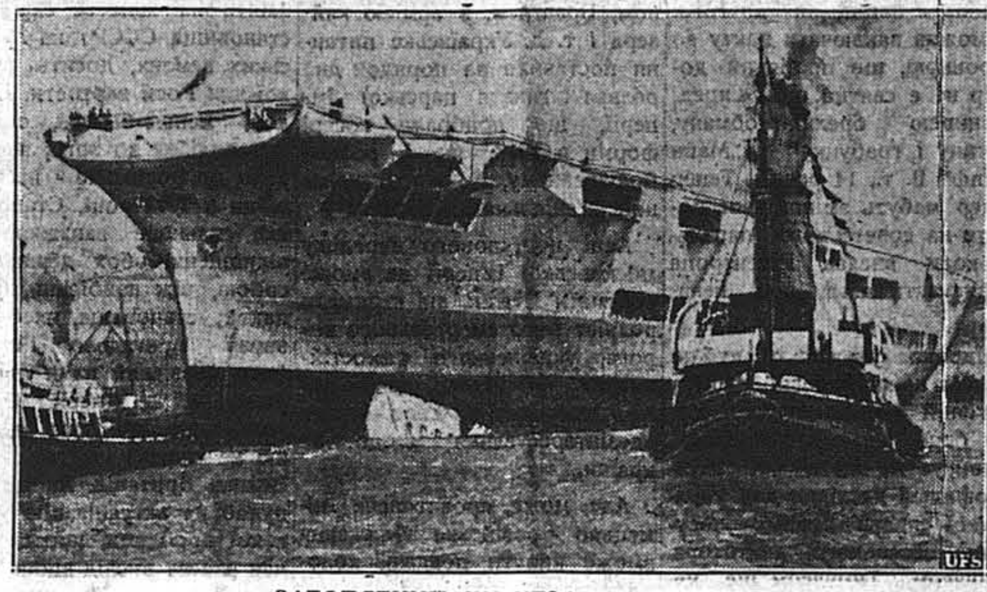
ВАШИНГТОН. — Під допитами комітету Даєса голова комуністичної партії Америки, Вилієм Фостер, сказав, що вразі війни Америки по боці Англії і Франції він сам і його партія відмовилисяб помагати Америці, а то тому, що війна булаб „імперіялістична". Фостер обороняв теперішний пакт Советів з Німеччиною. А коли Даєс прочитав йому редакційну статтю в комуністичнім „Дейлі Воркері" з минулого року, де писалося, що всі держави, які звязуються з Гітлером, заживуть долі Чехословаччини, Фостер здвигнув плечима і сказав: „Є пакти і пакти".

СУД ОГОЛОШУЄ, ДЕ Є ПОЛЬЩА.

МОНТРЕАЛ (Канада). — Тому, що вищий місцевий суд не знав, кому вручити позов, що відносився до польської держави, він рішив поступити „формалістично" й оголосив у ґазетах — де є польська держава, „яка колись мала столицю у Варшаві, а тепер не відомо де".

„ЖІНКА З БОРОДОЮ" — ЧОЛОВІКОМ.

НЮ ЙОРК. — Поліція арештувала „жінку з бородою", Франсіс Мурфі, під замітом ошуства. Показалося, що „вона" зовсім не жінка, але таки чоловік, Франк Мурфі, який виступав у ріжних виставах, а в останніх часах навіть на Світовій Виставі.

ЗАТОПЛЕНИЙ, ЧИ НЕЗАТОПЛЕНИЙ?

Це корабель „Роял Арк", що возить літаки. Він довгий 800 стіп, 94 стопи широкий. Німці кажуть, що вони затопили його бомбами на Північнім морі, а англійці запевняють, що корабель стоїть безпечний у своїм приписанім причалі. Корабель може мати на собі 60 літаків.

КАЙЗЕР ВІРИТЬ У СИЛУ НІМЕЦЬКОЇ АРМІЇ

ДОРН. — Бувший німецький кайзер, що живе в Голяндії на вигнанні, почуває себе дуже добре, рубає дрова і слідить точно за подіями. Вірить у силу теперішньої німецької армії і в її перемогу.

МАДЯРИ ЗАДОВОЛЕНІ З СОЮЗУ НІМЕЧЧИНИ З СОВЄТАМИ

БУДАПЕШТ. — „Пестер Ллойд", що подає з політики те, що є висловом уряду, стверджує, що договір, заключений у Москві між Советами і Німеччиною, приносить замирення для середньої і полудневo-східньої Европи. Він є підставою до замирення цілої Европи.

ТУРКИ ОБЕЗПЕЧУЮТЬ СЕБЕ НА ДВА БОКИ

БЕРЛІН. — З Москви доносять, що між Советами і Туреччиною прийшло до повної згоди. А Лондон подає, що також заключено тісний договір між Англією і Туреччиною, з таким, що Туреччина повиннаб стояти у війні по боці Англії.

ЧИ НЕ САБОТАЖ?

ЛОНДОН. — Морський велікан, відомий під назвою „Меджестик", майже втрачений цілковито. Звідкись вибухла на кораблі пожежа, якої не можна було вчас погасити. Корабель мав 56,000 тон поемности. Тепер вживано його вже тільки для військових потреб.

БОЯТЬСЯ, ЩО ГІТЛЕР ВТЯГАЄ СОВЄТИ ДО ВІЙНИ.

МОСКВА. — Загал не ворожить собі нічого доброго з советсько-німецького союзу. Кажуть, що Гітлер згодиться віддати Советам цілу Польщу (крім Шлеська і Поморя), щоб тільки втягнути їх до участи в війні з Англією і Францією.

ГІТЛЕР І НАЦІЗМ МУСЯТЬ ЗГИНУТИ.

ЛОНДОН. — Ось така буде цілком певно відповідь англійського уряду на нове мирове предложення Гітлера. І таке саме наступить і з боку Франції. Таке заключають із загального сентименту, який є проти того, щоб заключати мир на трупі Польщі.

ПАДЕРЕВСЬКИЙ ЗНОВУ НА ОВИДІ

ПАРИЖ. — Президент Польщі є інтернований у. Румунії, звідки не може видістатись на волю. Супроти цього він таки зрезигнує, а президентом стане відомий польський музика Гнат Падеревський, що перебуває в Парижі, й про що тут говорять як вирішену справу. На місце Бека стане польським міністром заграничних справ А. Залєський, що займав те місце перед Беком. До уряду притягнуть заступників усіх партій, покликуючи навіть таких людей, що мусіли з Польщі втікати, боячись переслідування з боку бувшого польського уряду.

ДУЖЕ МАЛІ ВОЄННІ ВТРАТИ

ПАРИЖ. — Французькі комунікати подають, що досі майже не було на західнім фронті втрати в людях. Денно гине менше французьких жовнірів на фронті ніж звичайних людей у заліллю від автомобільних випадків.

ЗМІНЯЮТЬ ПЛЯН НАВЧАННЯ В МАНІТОБІ.

Департамент освіти в Вінніпеґу повідомляє про далекоїдучі зміни в навчальній системі в початкових клясах шкіл. Зміни будуть уведені на початку шкільного року у вересні. У ґрейдах від 1 до 6 будуть звертати увагу на практичне навчання.

ПІДВИШКА ЦІН НА МОЛОКО

НЮ ЙОРК. — У Ню Йорку знов піднесено ціну на молоко, на пів цента від кварти.

ЩО Є З „БРЕМЕНОМ"?

МОСКВА. — Розголошено, що німецький корабель-велікан „Бремен", що був виїхав із Ню Йорку перед самим вибухом війни, є в советській пристані. Тепер Советн подають, що нічого про це не знають. Інші твердять, що корабель забрали англійці.

БЕЗРОГА ПОКАЛІЧИЛА ЖІНКУ.

Пані Л. Пермацька, жінка фармера в дистрикті Ред Вотер, Алберта, знаходиться в Загальнім Шпиталі в Едмонтоні, де поволі приходить до здоровля. Її покалічила тяжко розшаліла безрога.

БІЛІ ҐОФРИ.

Від понеділка, 14. серпня, в едмонтонськім парку Борден, що посідає малий звіринець, знаходяться два білі ґофри з рожевими очима і пушистими хвостами. Їх зловлено на фармі 6 миль на захід від Блекфорд, Альта., і привезено до Едмонтону. Один з тих ґофрів був утік, але його зловлено. Білі ґофри є великою рідкістю, бо трапляються один на міліон уродин.

ДОМАГАЮТЬСЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕАТРУ

ВАШИНГТОН. — „Доблю Пі Ей" у Ню Йорку відправило останніх 80 акторів з федерального театрального проекту. В звязку з тим вища урядниця „Доблю Пі Ей", Франсіс Кер, заявила, що бувший федеральний театральний проект підпав думку, щоб в Америці створити національний театр, удержуваний державою, який мав би виховні завдання. Такі театри має вже чимало інших народів.

АРҐЕНТИНА КУПУЄ В АМЕРИЦІ ЗАЛІЗНИЧІ ВОЗИ

БУЕНОС АЙРЕС (Арґентина). — Арґентинський уряд закупив в Америці на пів міліона долярів залізничих возів. Подібні замовлення передтим арґентинський уряд усе робив у Німеччині. Супроти того догадуються, що Німеччина тепер не всилі виконувати своїх зобовязань і ті закупи будуть тепер чимраз більше повертатись до Америки.

СОВЄТСЬКО-НІМЕЦЬКА МАПА ПОЛЬЩІ

БЕРЛІН. — У Німеччині готують уже нову мапу Европи, на якій не видно давньої Польщі. Вона є поділена між Совєти і Німеччину, згідно з умовою, підписаною в Москві. Границя поділу йде ріками Буг і Сян. По советським боці остаються такі міста, як Берестя Литовське, Кристинопіль, Рава Руська, Любачів, Ярослав і Перемишль. Це останнє місто віддали німці Советам минулої пятниці з великою парадою. Так подає німецька преса.

ЛЕТЮЧКИ ПРО ПОДІЛ ПОЛЬЩІ.

МОСКВА. — Американський кореспондент подає, що советські літаки розкидують по занятих Советами українських і білоруських землях летючки з повідомленням, що населення вже остаточно визволене зпід панування польських панів. При цьому кореспондент звертає увагу, що хоч Совєти і Німеччина говорять про „остаточний" поділ Польщі, то мапа, на якій визначено поділ Польщі і розмежування, має таку назву: „Границя між сферами впливів С.С.С.Р. і Німеччини на території бувшої польської держави". З цього виходилоб, що цей поділ таки не є остаточний".

КОГО БУДУТЬ ТЕПЕР РОЗСТРІЛЮВАТИ?

МОСКВА. — Американський кореспондент твердить, що Сталін вийшов краще від Гітлера на поділі Польщі. Правда, Німеччина дістала багаті польські землі з промисловими центрами, а Совєти забрали самі бідні, лихо загосподарені землі, то Совєти таки стоять краще. А це тому, що вони забрали українські й білоруські землі, а українцям і білорусам так було тяжко жити під Польщею, що вони будуть принайменi покищо задоволені, що видісталися зпід Польщі. Зате Німеччина забрала самих поляків, які певно будуть бунтуватись і з якими не буде спокою. Совєти не матимуть тепер іще клопоту з „німецькою небезпекою", а їхні чекісти вже шукають „націстичних саботажників і шпигунів", а присвятять всю свою увагу, щоб винищити до щенту „буржуазію" на західньо-українських і білоруських землях.

ТАТАРСЬКІ ПОЛКИ В ГАЛИЧИНІ.

ВЕРЕЦЬКИ (Карпатська Україна). — На границі, що відмежовує Карпатську Україну від Галичини, вже стоять по советським боці нові пограничні сторожі. Це кіннотчики з кавказько-татарського полку.

В ПОНЕДІЛОК ПЕРЕБИРАЮТЬ НІМЦІ ВАРШАВУ.

БЕРЛІН. — З Варшави виходять останки польської армії. Має бути до 120,000 жовнірів. Німці дозволяють польським офіцирам задержати шаблі. Офіцири будуть забрані в полон. А жовніри будуть могли вертатись домому. Офіційно німці переберуть владу в місті в понеділок.

ЧОМУ СТАЛІН ПОГОДИВСЯ З ГІТЛЕРОМ?

МОСКВА. — Щоправда, заключено спілку Гітлера з Сталіном, але цього ніяк не годне зрозуміти населення, як це могло статись, щоб Совєти могли ввійти в дружбу з найбільшим своїм ворогом. На ту тему кружляють ріжні поголоски. Між іншим твердять, що Сталінові предложено ґрамофонову плиту, яка віддавала цілу розмову, що велася між Гітлером і англійським амбасадором, сером Гендерсоном. Підчас тої розмови Гендерсон підюджував Гітлера до походу на Совєти. Ось той факт мав ніби наклонити Сталіна ввійти в спілку з Гітлером.

НІМЦІ ЗАДОВОЛЕНІ.

БЕРЛІН. — Офіційні німецькі кола, вислухавши звіту вернувшогося міністра заграничних справ, Рібентропа, про його поїздку до Москви, дуже зраділи з підписаного договору і тої сердечности та паради, з якою Совєти повитали німецького представника. Маючи за собою Совєти, Гітлер, як тут твердять, іще раз звернеться до Англії й Франції з диктатом: мир або війна.

В ІТАЛІЇ НЕ ДУЖЕ ЗАДОВОЛЕНІ.

РИМ. — Одно певне, що Італія і Ватикан змагають усіми силами до того, щоб таки припинити дальшу війну в Европі. Треба надіятись як з одного боку так і з другого певних кроків у справі такого замирення, яке малоб у своїй основі відбудову Польщі як держави, але тільки на тих землях, де поляки становлять більшість населення. Та тепер питання, що робити Італії, як до такого замирення не прийде. По якій стороні їй стануть? Відповідь не така легка, коли брати під увагу італійські почування. Італія тепер бачить, що в осі Берлін-Рим вона втратила своє первісне значіння. Її місце забрали тепер Совєти, а вона зійшла на другорядне становище. Супроти цього, що Мусоліні також дуже зручний політик, можна надіятись і з боку Італії в найближчому часі ріжних несподіванок.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

В Канаді належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ШЛЯХ ЧИСТИЙ І СПРАВЕДЛИВИЙ

Українська справа вийшла на верх, вона вже стала міжнародньою. І хтоб не брався заводити новий порядок в Европі, він мусить тепер братися за українську справу. В новім порядку в Европі зацікавлена також і Америка. А також і американський уряд. І хоч вони того порядку Европі не диктують, то цілком ясно висказують щодо цього свої симпатії, себто заявляються проти диктатур, проти комунізму, фашизму і націзму, а є за тих, що визнають демократію. Ось так і відчувають ту справу також і ті американські громадяни, що є українського роду.

Комунізм (у кремлівськім виданні) є продуктом московським, націзм німецьким, а фашизм італійським. Усі вони є з природи чужі українському народові, бо український нарід мав здавна відразу до такої „науки", що її наношено з чужини, не застановляючись над тим, чи вона підхожа для українського ґрунту, чи відповідає народній психіці. Тому саме ми завжди підкреслювали, що дійсний український націоналістичний рух є вияснюваний найкраще тими, що гинули за краще майбутнє української нації, передаючи нам ось таку націоналістичну фільософію національного визволення: власними силами і власним розумом до здійснення державницького й самостійницького ідеалу. Ось так, а не інакше гляділи на українську визвольну справу і ми в Америці. „Ми", себто ми всі, що допомагали українській справі своїм словом, письмом, грошевими жертвами, демонстраціями чи меморіялами, та що виявляли на кожнім кроці нашу вдячність американській землі за те, що дає нам можність боронити звідси слушну справу.

Як знаємо і тут в Америці, мали ми в нашій допомозі визвольній українській акції повно ворогів, між якими, як відомо, були на першому місці большевики. І були вороги чужі, а також і — свої. Ось ті вороги, чужі й свої, відгрожувались у своїх ґазетах вже нераз, що прийде час, коли то „хтось інший" розрахується з нами. На такі погрози ми вже нераз звертали увагу. На них звертаємо увагу і тепер, бо саме тепер через радіо чи через ґазети розходяться такі вісті, що моглиб декого затривожити. Тому ось тут заявляємо, що ніхто й ніколи не знайде в тих ідеях, які ми визнавали і нашому народові тут поручали, нічого такого, що не булоб звязане духом якнайтісніше з думками і ділами тих, що є виразниками справжньої американської демократії, що посвячували себе для цеї цілі, щоб закріпилось і вічно жили американські ідеали свободи не тільки в Америці, але й у цілому світі. А тимсамим і в тій Україні, про яку мріє й українська іміграція в Америці.

Наш шлях чистий, етичний і справедливий. І таким цілком певно останеться.

НА МАРҐІНЕСІ НОВОГО ПАКТУ

Розглядаючи можливість німецько - російського союзу, писав Гітлер у „Майн Кампф-і": „Нинішні можновладці Росії ані не думають про те, щоб чесно заключити якийсь союз, або щоб його дотримати. Не треба забувати, що правителі сьогочасної Росії є вкриті кровю, звичайні бандити, шумовиння людськости"..., яких метою є знищення европейської цивілізації; „не можна заключати пакту з партнером, якого єдина ціль є знищення другого. Не можна заключати пакту зо стороною, що їй ніякий договір не є святий, що... є представницею брехні, обману, злочину і грабунку" („Майн Кампф" II. т., 14 розд.). Тепер Гітлер мабуть змінив свої погляди на совєтського партнера, коли вислав Рібентропа підписувати пакт про ненапад.

Широка українська публика, яка кожний новий факт у трагічній дипломатичній війні бере за „дефінітивум", приписує не знати які катастрофальні наслідки для української справи новому посуненню німецького диктатора. Тимчасом... Тимчасом ще недавно Італія кидала свої армії над Бреннер, рятувати перед Гітлером Австрію, щоби потім віддати її йому... Тимчасом Італія заключала пакт приязні і союзу з Альбанією, щоб незабаром — проковтнути свого приятеля, як зрадила своїх союзників у 1915 р. , а других у 1938 р. Тимчасом у Мінхені Англія з Німеччиною зобовязувалися ніколи не вести між собою війни, щоб тепер — готуватися до неї. Тимчасом Німеччина, у відносинах з Росією, йшла від Берестя через Рапальо до антикомінтерського пакту і до поїздки Рібентропа... Таких „тимчасом" можна знайти більше. Ні одно з тих посунень не створило ніякого „дефінітивума" в Европі. Не створить і останнє залицяння Гітлера до Сталіна. Колиб, скажім, Джордж VI. пішов у сліди свого попередника, або колиб німецький Наполеон дістав у посідання свій острів св. Єлени, тоді щойно можна булоб говорити про „дефінітивум"... на двацять чи на десять літ. Інших остаточних розвязань европейська політика не знає...

Тим дивніше отже привязувати до нового кроку німецько - совєтського пакту про ненапад, до чогоб він не допровадив, якесь катастрофальне значіння для нас. Можуть ІКЦ або „младороси" думати, що українську справу вигадав Гітлер, можуть інші твердити, що „щасливу Україну" щойно створив Сталін, але не смієм так думати ми. Українське питання, як питання розвалу московської імперії й створення над Дніпром нової великої держави, поставив на порядок денний новітній національний рух в Україні, поставили нові українські „фенії", які кріавилися в боротьбі з Муравйовом, Денікіном, Вранґлем, з армією кайзера і т. д. Українське питання поставили на порядок дня розвал і гниття царської імперії, що прибрали гострі форми в 1917, як і розвал большевизму, започаткований „ґеніяльним Сталіном".

Аані поступового паралїжу московської імперії не зможе стримати Сталін, ані стримати розріст його смертельного ворога, українського самостійництва — Гітлер, хочби навіть проголосив своє повне здезінтересування щодо України...

Але, може, проєктоване німецько - російське зближення зможе кинути поважні колоди під ноги українському сепаратизмові? І це твердити булоб завідважно.

Всупереч первісним плянам німецького канцлера йде йому тепер не про опанування европейського Сходу, лише про створення послушної Німеччині „Міттельевропи", до якої етапами були анексії Австрії й Чехії. Яку ролю в цій грі може відограти Росія? Один російський часопис (Бодрость) пригадав нам політику Катерини II. супроти Франції. Марія Антуанета даремно кликала на поміч „Семіраміду Півночі"; від військової інтервенції проти революційної Франції цариця під ріжними претекстами уперто відмовлялася. Воліла пхнути у війну Відень і Берлін, а до свого міністра Храповицького говорила:

„Я голову собі ломлю, щоб якось втягнути віденський і берлінський двір у французькі справи, щоб самій мати свободу рухів"... Гадаю, що Сталін, вірний заповітам Івана IV-го і Петра І-го, не гребує також і мудрістю німецької повії на російськім троні. Ніяка гадка не є йому така далека, як гадка війни. Натомісць ніяка гадка не є така мила, як нацькувати одних на другі державе Европи, щоби потім відіграти ролю „третього, що сміється" на останку...

Лишаючись у цій позиції, в ролі „обсерватора", як може заважити Росія на еволюції української справи в найближчій будуччині? Візьмім теоретичний випадок, що — з війною чи без війни — Німеччина зробить ще один крок наперед у будові „Міттельевропи": скажім, стане над берегом Чорного моря або поділиться з СССР балтійськими державками, очевидно при рівночаснім ослабленні Англії на тих морях... Ну, то тодіб є єдина рекомпензата Росії виявлялась у спільній границі з гітлерівською Німеччиною, — рекомпензата — не зважаючи навіть на хвилеве скріплення становища СССР на українських землях, досить сумнівні для Росії вартости. Це булоб, менше-більше, становище, подібне до того, яке привело до російсько - німецької війни в 1914 році. Становище, яке сильніше заважилоб на відношенні обох держав між собою, ніж найбільш приязні пакти; становище, якеб може знову пригадало Гітлерові його первісний плян про „лебенсрави" в імперії Сталіна, тимбільше, що його здійсненню не моглаб уже пошкодити Велика Британія. Як це вплинулоб на актуалізацію української проблеми, про це поучає власне вислід війни 1914—1918 р., коли то українська проблема нагло стала в увесь свій зріст, хоч передтим її не висували ні Австро-Угорщина, ні Німеччина...

Навпаки, вразі прогри Німеччини, напевно ні Франція, ні Англія, що сталиб панами в східній частині Середземного моря, союзники Туреччини — на Чорнім, — не булиб зацікавлені в скріпленні російського кольоса, і напевно не дивилисяб кривим оком на сепаратистичні рухи в СССР, а передусім на сепаратистичні рухи в Україні... Не кажучи вже про акцію сталого й невблаганого ворога російської імперії на сході, не кажучи про Японію, яка до консолідації тої імперії не причиниться в ніякім разі.

А може прийде до нового Рапаля? Хто знає, але ми вже мали старе Рапальо і ніхто не скаже, щоб воно повело за собою ліквідацію української проблеми в СССР.

Українська проблема, як проблема міжнародного значіння, росла і вибивалася наверх серед найбільш несприятливих умовин. Ні часи найбільшої потуги царату, часи його союзу з двома найбільшими демократіями зах. Европи; ні часи підтримки тими демократіями російської контрреволюції в Україні; ні часи Рапаля, або загравання Франції з СССР — не зліквідували цеї проблеми. Не потраплять сього й ніякі посуви Сталіна чи Гітлера.

Цю проблему, як проблему міжнародню, можуть запропастити — лише самі українці. І в цім велика небезпека: Коли ріжні плачки, обтяжені почесними титулами вождів народу аперед двацятьох літ, скиглять по щоденниках з благальними запитами: „Чи настане врешті якась справедливість, якась краща доля? Чи зазнають миру і щастя народи? Чи зміниться світ? Чи зійде на землю новий лад, оснований на правді, взаємнім пошануванні рівних прав усіх народів?"... Коли ріжні кретини, на підставі того, що Сталін призначив кількох Шельменків і Переперенків на посади своїх льокаїв, базікають у часописах про нову еру, „зміну курсу" Москви до нас; про те, що новопризначені, хоч і „не є націоналістами, але „хрунями", та як не як, а місцеві люди" з назвищами на „ко", — і спасіння України добачують в отих „хрунях"... Коли треті — зо своїм „цідрім-цім-цім" — те спасіння добачують у єдиним фронті плачок з адораторами Шельменків — то це правдива небезпека! Який Чеймберлин, який Даладіє, який Гірота братиме подібних капітулянтів за представників великого народу? Хто з ними говоритиме? Хто прислухуватиметься до їх базікання?

Російська імперія — незалежно від пануючого в ній режиму — переходить від 1917 небезпеку і затяжну крізу, без ніяких ознак поправи, загрожена на Далекім Сході, на близьким Заході і — може й так бути — зо сторони Чорного моря. На спадщину імперських банкротів чекає багато наслідників, а передусім ті, які — як підбиті народи СССР — перебувають під примусовою кураторією Москви. В такій ситуації не доводиться говорити про можливість — через ту чи іншу хвилеву міжнародню конюнктуру — про ліквідацію української проблеми... Лише Наддніпрянщина мусить видати людей, які поставилиб цю проблему, співмірно з її величчю. Людей, не манекінів...

Ніякі посуви в зовнішній політиці держав не в стані поховати цю проблему, ні останній посув Гітлера, ні „найгеніяльніші" посуви Сталіна. Ті грозять іншi, внутрішні небезпеки, які мусять бути усунені. — („Вістник, Львів, вересень 1939).

ЖИТТЯ ЛОНДОНУ В ЧАСІ ВІЙНИ

Від вибуху війни життя Лондону цілковито змінилось. Із заходом сонця ніде на вулицях не появляються світла. Коли місяць трохи присвічує, то гаразд. Колиж ніч темна й покрита грубою верствою мряки, то на вулицях така темнота, що не видно свого власного носа. Всякий рух на вулицях тоді цілковито припинений. Лиш деколи чути стукіт людських ніг, або видно в чорній темряві вогонь папіроски. Деколи хтось здалека заговорить, а його голос звучить загадково, ґрізно.

Нічне життя майже цілковито заникло. Деякі ресторани по звичці остаються відкриті в перших годинах вечора. Але гостей по ресторанах мало. Бо щоб дістатися в таку темну ніч до ресторану, треба мати вироблений інстинкт сліпця. Тільки сліпі люди в такі темні ночі рухаються по місті досить свобідно. Деколи вони є поводаторами для тих, що мають зір. Ціле місто прибрало середньовічний характер. Ба навіть упродовж дня вигляд міста має цілком інший характер. Не звертаючи уваги на чисельні мішки пісків, якими лондонці пообкладали ріжні будинки, впадає в очі цілковита відсутність автомобілів і автобусів по вулицях. Зате появилась величезна маса біциклів, і то ріжних, нераз старих і немодних. Та вони стали головним засобом комунікації для тих, що живуть подалі від міста.

Не менші зміни зайшли і по провінції, поза містами. Там також пильно пильнують, щоби ні звідки не виходило світло. Є сформована добровільна поліція, яка гостро наказує, а навіть карає, коли з котрогось дому необережно покажеться крізь вікно світло. За таку провину перший раз гостро попрікають, а опісля карають по 15 фунтів, себто 45 долярів.

Цивільне населення голоситься до ріжних позафронтових служб, як до згаданої вже приватної поліції, до протилетунських оборон, до санітарної служби і т. п. Голосяться до служби всі, багачі й бідні, „прості" й аристократія. Часто місцевий лорд служить разом зо своїм конюшим, або огородником, а місцева лейді служить разом у санітарнім відділі зо своєю служанкою. Та відношення між ними дружелюбне і щире. Всі знають, що час надзвичайний і треба великої солідарности.

Всі провінціональні багачі приняли до себе дітей з міст, головно з Лондону. В деяких багатших домах приняли під опіку по кількадесять дітей. Ті діти, що часто походять з нужденних дільниць і в житті не були на лоні природи, нераз скучають за містом, за галасом, світлами. Пригнічує їх майже гробова тишина села, що з вибухом війни ще більше притихла. Але поволі ті діти привикають, і коли війна потреває кілька літ, то ледви чи вони захочуть вертатися в давне середовище.

Дотепер англійське населення, головно англійські міста, не знали летунських нападів, подібних до тих, що їх зазнали польські міста. Та англійці знають дуже добре, що вічно воно так не буде, що вже незадовго війна розпутається на добре, полетять на їх міста сотки літаків зо смертоносними ладунками і зачнуть у руїни обертати їх будівлі, їх муравлища. Але англійці приготовані до того. Вони знають, що в цім великім змагу вони мусять видати з себе всі свої здібности, виявити увесь гарт своєї твердої англьо-саксанської вдачі, коли хочуть перемогти ґрізного суперника. Саме на свій гарт вони найбільше числять. Вони свідомі того, що зпочатку зазнають від ворога тяжких утрат. Але вірять, що остання битва буде за них.

Карел Чапек.

ГОРДУБАЛ

КНИГА ДРУГА.

31)

„Дякую, пані. А послухайте, не був ваш чоловік якось хорий?"

„Учора лежав, мав якусь гарячку".

„Ага. А ви сподіваєтесь дитини, егеж?"

Поляна зачервонілась. „Щойно з весни, пане великоможний".

„Це не буде з весни, молодице. Десь по Новім Році, що?"

Швестка втішено поглядає вслід за Поляною. „Отож ми маниб причину, Гайдаре. Гордубал щойно в липні вернувся з Америки".

Гайдар запорскав. „Гордубалиха гадає, що це був хтось чужий. Мовляла, перед тижнем її чоловік тяжко побив у корчмі Грицька Феделеша. Голову йому розбив. Грицько забияка. Може це пімста, каже. Отсе маєте, Карлічку, гарну причину".

Лікар також дивиться вслід за Поляною й каже з жалем: „Шкода, ви мені її замкнете, а я радо помагаю породіллям. Тут ні до одної породільниці чоловік не доберється — жінки тут родять, як кицьки. — А в цеї либонь буде тяжкий порід".

„Чому?"

„Стара й худорлява. Мабуть сорок, ні?"

„Де там", гадає Гайдар. „Ледве трицять. Так Гордубал був хорий? Як це пізнається на мерцеві?"

„Лікарська таємниця, Гайдаре, але вам я це скажу. Під ліжком був повний нічник".

„На це я навіть уваги не звернув", каже Швестка заздрісно.

„Так прощавайте, панове", каже лікар, гойдаючись на ніжках, „а коли будемо требушити, дасьте мені знати, гаразд?"

„Я ще подивлюсь до хати", бурчить Швестка, „а тоді можемо до Рибарів".

„Та що це ви, Карлічку, все шукаєте? Ще якусь причину?"

„Докази", відрізав Швестка сухо. „І знаряддя".

„Ага. Так бажаю щастя".

Гайдар чимчикує до плота й пускається в розмову з сусідкою; випитує її так довго, аж дістав ганчіркою по голові й квітку на придачу. У куті біля клуні зібгалась перелякана Гафійка. Гайдар кривиться на неї так страшно, що Гафійка хвилинку його боїться, а тоді починає його перекривляти. Коли Швестка по довгім часі виходить десь із стодоли, Гафійка сидить у жандарма Гайдара на колінах і розповідає йому, що має дістати клітку на крілики.

„Нічого я не знайшов", каже Швестка роздратовано. „Але я сюди ще повернусь. Ще бракує, щоб я, та — чи ви сказали Ґеричеві, щоб добув нам підводу до Рибарів?"

„Вже чекає", відповів Гайдар і відпустив Гафійку, вдаривши її легко по спинці.

„Так що ви, Гайдаре, що ви про це думаєте?"

„Я вам щось скажу, Швестко", буркнув поважно Гайдар. „Я про це взагалі не буду думати. Я вже цього маю за пятьдесять літ досить. Мені це не подобається".

„Щож, убивство, це не дрібниця", каже Швестка тоном знавця.

„Не в тім річ", завважив Гайдар, потрясаючи головою. „Знаєте, вбивство на селі — це не така звичайна справа. Ви міська людина, ви до цього так глибоко не заглянете. Колиб це було вбивство задля грабунку, то яб, трясця його матері, нюхав так саме, як ви. Але вбивство в родині... А я вам скажу, що навіть не дивуюся, що Гордубала забили".

„Чому?"

„Це вже така нещаслива натура. Мав це на носі написано, братчику".

Швестка вишкірив зуби. „Дідька мав написано на носі. Мав у ліжку молодого наймита, от і вся справа. Чоловіче, та це такий ясний випадок"...

„Де там, випадки в родині ніколи не бувають ясні", бурчить Гайдар. „Ще побачите, Карлічку. Забити задля грошей, це ясно, це зробиться раз-два; але зважте, тиждень за тижнем носити це в собі, дні й ночі над цим роздумувати — це вам, Швестко, начеб ви понюхали пекло. Вам це ясно, бо ви тут новий; але я знав їх усіх, Карлічку, всіх трьох. Та що вам буду розповідати; їдьмо до Рибарів".

III.

„Удома Степан?"

„Ні, пішов до міста".

Швестка відштовхнув Михайла Маню й убіг до хати. Гайдар тимчасом пускається зо старим Манею та Михайлом у розмову про погоду, про зайців, і що їм тут витікає гноївка на дорогу.

Швестка вертається, за ним Степан, блідий, лютий, в одежі, повній сіна.

„Так що ви казали, що нема вдома?" визвірився Швестка на Михайла.

„Казав рано, що піде до міста", белькоче Михайло. „Чи я його вартовий?"

„А він тимчасом сховався в сіні! Чого ви там сховались, ви?"

(Далі буде).

• З ДНЯ •

ХОЧУТЬ ЗДУШИТИ УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛІЗМ.

Розбираючи відношення між Німеччиною і Советами, „Ню Йорк Таймс" з 27 вересня ц. р. в своїй редакційній статті говорить:

„Російське рішення зобольшевізувати Україну і в той спосіб раз на все знищити осередок українського націоналізму, є одинокий виразний чинник у тім образі. Ще заскоро говорити, що Гітлер і Сталін будуть робити в найближчім часі. В теперішню пору вони плянують знищити зразок і порядок і моральні основи східньої Европи".

НИЩИЛИ І НЕ ЗНИЩИЛИ.

Це не першина, що Москва хоче знищити український націоналізм. Згадатиб царську Москву, яка голосила, що „не було, нет і бить не может". А що з того вийшло? При першім потрясенні московської імперії на цілий зріст вигинула наверх українська справа, а український націоналізм полумям запалив найширші українські маси. Егеж, маси. Навіть не так інтелігенцію, що у великій мірі була затроєна міжнародними соціялістичними кличами, а маси. Українські маси немов виссали цей націоналізм із землі. Немов повставали з могил старі козаки і їх душі втілились у нові українські покоління. Надармо верещали царські генерали, що так бути не може, що їх довго винародовлююча політика не повиннаб так безслідно пропасти; вона таки пропала.

НИЩИЛИ І ПОЛЯКИ.

Винародовлювали нас і поляки. Забрали нам усю шляхту й інтелігенцію, обезголовили наш нарід, але чи винародовили? Ні, не винародовили. Хоч Польща стинала нашій провідній верстві голову, то найнижчі верстви все нові пупільки, нові зародки провідної верстви з себе витискали. Немов те сильне, здорове дерево, якому можна багато разів обтинати галузі, а навіть цілу корону, а воно не всохне і все нові галузі випустить.

Від цього гнету поляки самі ламали собі карк, але української нації, українського націоналізму не знищили, ані навіть українських територій за собою не закріпили. Від найдавніших часів лемко замешкував землі аж під Краків і нині їх замешкує. А на півночі український селянин поселився аж під Люблин, і до нині він виджерує на своїм становищі. Навіть мала Карпатська Україна, що близько тисячу літ була під мадярським пануванням, не винародовилась, а при першій нагоді бухнула динамічним українським націоналізмом.

І ТЕПЕР МОСКВІ ЦЕ НЕ ВДАСТЬСЯ.

Тому й тепер пляни Москви не вдадуться. Український націоналізм не міститься лише в Галичині. Він був, і є, глибоко закорінений усюди. Це Велика Україна все була вістункою нашого націоналістичного оживлення. Згадатиб Шевченка, чи в пізніших часах Міхновського. Це апостоли українського націоналізму. Їхніми писаннями одушевлялась і Галицька Земля. Думати, що, загорнувши Галичину, можна вже буде здушити український націоналізм у зародку, є помилка. Воно готово статись цілком навпаки: стихійний, розгоновий націоналізм придніпрянських братів готов дістати конкретну обрібку від галицьких українців і готов наробити Москві стільки лиха, що вона й не надіялась.

ГАЛИЧАН МОСКВА ВСЕ НИЩИЛА.

Коли в советській Україні повіяло централістичним духом і Москва почала поспішно нищити висліди власної короткої „українізації", московська влада запопадливо виловлювала всіх галичан, навіть яскравих комуністів, і поголовно їх вигублювала, або засилала на заслання. Не помогли заклинання тих галицьких комуністів, що вони нічого злого не задумують і що далі остануться льояльними Москві. Москва таки їх нищила, а то тому, що галицький українець, яких переконань він не був би, в зустрічі з придніпрянським українцем витворює український націоналістичний настрій. У їх серцях повстає якась таємнича обопільна реакція, яка змішує їх націоналістичні почування, а навіть штовхає їх практично заманіфестувати ті почування. Тому Москва нещадно винищувала галичан, хоч нераз вони в дусі цілком не почувались до вини.

ЩО БУДЕ ТЕПЕР?

А що буде тепер, коли вісьміліонова українська націоналістична маса змішається з 35 міліонами придніпрянських українців? Вісім міліонів не так легко вигубити. А навіть колиб Москва хотіла їх фізично вигубити, то в часі цеї злочинної роботи готова розпутатись на всіх українських землях така буря, якої кривавим агентам Москви вже не потушити.

Через потоки крови бродить тепер наш нарід. Та проте його хід, це не безцільне блукання, тільки послідовне зближування до створення національного ідеалу.

ЗАБИЛА КАҐУАРА.

У Медісоні, 12 миль на захід і північ від Естон, Саскачеван, забили великого каґуара, що мірив сім стіп і важив 120 фунтів.

Цей звір робив багато пакости. Він убив до 65 курей і кілька індиків на фармі Алекса Гуви. Сусід И. В. Гансен з Гувою і Г. Воленмут пустились доганяти його автом і з рушниці забили.

По виставленні його для оглядення всім заінтересованим його продано одному мешканцеві у Медісоні, який зняв шкіру і відослав на виправу до Саскатуну.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

УКРАЇНСЬКОМУ ЖІНОЦТВУ ПІД РОЗВАГУ.

Настав час, коли праця, перервана літом по ріжних товариствах як і відділах СУА, знов оживає. Плянують ріжні імпрези, традиційні і принагідні свята, відповідно до сил і духового розвитку нашого жіноцтва в даній місцевости.

Певна річ, що під теперішню хвилину це відновлення життя по відділах СУА не поступає належним кроком, бо події в Европі й на рідній землі мають на нього пригноблюючий вплив. Але це не значить, що нам уже цілком можна зложити руки і відказатись від праці, бо, наприклад, нема де, чи нема як тепер давати поміч рідному краєві. Ми вже неодну трагедію і несподіванку пережили і кожна з них учить нас, що ніякої з них не можна вважати за програну на все, бо ніхто не знає, що принесе завтра. Кожна хвилина може внести зміну і рідний край знову зажадає від нас помочі.

Тому нам треба бути готовими виконати наш національний обовязок в кожній хвилині й у всякому випадку.

Можемо догадуватися, що діяльність наших орґанізацій в рідній краю спаралізована, що й наша материя орґанізація, Союз Українок, спочиває у примусовій нечинности. І тому на нас, українок Америки і Канади, спадає повинність продовжати традицію і працю С. У., скріпляти сили й імя цеї орґанізації, яка має для нас всесвітнє значіння. Її треба розбудовувати, популяризувати між нашим жіноцтвом. А це зробимо тим, що будемо поширювати наш СУА.

СУА дав уже так багато доказів своєї хосенної праці чи то на полі культурно-освітнім, чи у збіркових акціях, що немає найменшого сумніву щодо доцільности його існування.

Саме тепер, коли наші часописи взивають до єдности і кинсолідації, що певно ввесь наш загал розуміє і цього собі бажає, поширювання такої безпартійної всенаціональної орґанізації, як СУА, є дуже на часі. СУА збудований на ідеях єдности і високого патріотизму. Придержується їх і дійсно обєднує тисячі жінок ріжних політичних і релігійних переконань для спільної праці для всього українського народу.

Як краєвий Союз Українок вивів наше жіноцтво з неволі темноти і спрямував його активність на добро рідного народу, так і американський С. У. розбудив наше жіноцтво тут і кинув між жінки перший клич громадянської праці для свого народу і помочі у його змаганнях за визволення з тяжкого ярма. І тому ця орґанізація, деб вона не була, заслугує на признання і попертя. Памятаймо, що змагання нашого народу ще не скінчились і наша праця не скінчилась і певно потрібно буде її багато.

Тож, українські жінки, членки СУА, будьте стійні, витревалі, не сходіть зо шляху, який вам вказує СУА, не дайте себе баламутити, чи відмовляти, бо ваш шлях правий, а ваша праця високо цінена.

Будьте горді із свого членства, бо ви є членками Всесвітньої Орґанізації, якої імя знане в міжнародним жіночім руху.

Кожна членка нехай стане частиною цього твердого муру, здвигненого власними руками, який не дасться знищити ніякими лихими впливами, який є і буде підпорою української справи у кожній потребі.

А до жінок, які ще не є в наших рядах, звертаюся з закликом: прилучайтесь до нас! Чейже ваші національні почування не позволять вам дивитися з боку, коли вашої праці потрібно. Творіть відділи Союзу Українок, заохочуйте й активізуйте нашу молодь, як зробили деякі міста, як зробив недавно 5 відділ СУА в Дітройті. Мами-членки післали своїх доньок і створили новий відділ.

І це всюди можна зробити, тільки треба трошки труду. А вже старшим жінкам повинно бути стидно не належати до орґанізації, коли молодь, яка не бачила рідного краю, хоче для нього працювати. Мамі! Не дайтеся застидати, йдіть вперед і молодь кличте за собою.

Так прошу наше жіноцтво взяти ці рядки під розвагу і винести тверду постанову якнайскоріше стати членками Союзу Українок Америки.

Олена Штогрин,
орг. С. У. А.

ПОДАЄМО ДО ВІДОМА ВІДДІЛІВ 127, 299 і 304 з BUFFALO, N. Y.; 87 з LANCASTER, N. Y.; 149 з LACKAWANNA, N. Y., і 351 з NIAGARA FALLS, N. Y., що

ОРҐАНІЗАЦІЙНІ ЗБОРИ

урядників і членів тих відділів відбудуться

У СЕРЕДУ, 4. ЖОВТНЯ (OCTOBER 4, 1939)

в годині 8. ввечір

У ГАЛІ УКР. КАТ. ЦЕРКВИ НА FILMORE & ONEIDA, STS., BUFFALO.

На ці збори повинні прибути конечно всі урядники вище згаданих відділів, а також члени з Бофало та з поблизьких місцевостей. На зборах буде присутній **гол. секретар Д. Галичин**, який виголосить орґанізаційний реферат про У. Н. Союз, та порушить такі справи, які є тепер дуже важні для кожного члена та для цілої орґанізації. 225,7

Головна канцелярія У. Н. Союзу.

НА ГРАНИЦІ.

Французьке військо вчиться на понтонах перепливати ріку на німецьку Рейнщину.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS

McDERMOTT ON UKRAINE

Invaders' Sentiment Is Myth... Strawberries and Cream in January

By WILLIAM F. McDERMOTT

Nothing is more cynical than the pretense that the invaders of Poland are sentimentally concerned about the welfare of the Polish minorities and intend to rescue them from oppression. It is true that Poland's minorities suffered grievances and had reason to complain. The 5,000,000 or 7,000,000 Ukrainians in Poland never enjoyed the minority rights to which they were entitled. They will have even less under Soviet rule.

In Poland they had at least some liberty of soul and, though they were wretchedly poor, they had food enough to keep them alive. They could worship as they pleased and they had individual freedom in the conduct of their political and economic life.

Polish Ukrainians were discriminated against in agrarian policies and in public employment, and they never had the self-government which they felt was their right. But they spoke their own language, maintained their own newspapers, organized their own cooperatives, supported their own political parties.

When they are incorporated into the Soviet Union they automatically will lose these privileges.

They Will Not Be Asked

Maybe some of them will feel that the advantages of living under a proletariat dictatorship will offset the loss of certain national and individual liberties. The point is that nobody will ask them.

You remember Willie Howard's old skit. He is appearing as an agitator haranguing a crowd and is describing the blessings of life under the Communistic regime.

"Comes the revolution," he shouts, "and everybody will eat strawberries and cream in January."

A heckling voice from the crowd protest: "But I don't like strawberries and cream."

Willie eyes the intruder with distaste and then says fiercely: "Comes the revolution, you'll eat strawberries and cream and you'll like it."

The Ukrainians in Poland apparently are being offered the Soviet strawberries and cream and they will have to like it. Certainly no plebiscite will be held to ascertain their wishes. If a fair ballot were taken they would vote overwhelmingly for national independence and deliverance from both Russia and Germany.

Fought Both Sides

They do not like the Germans, and fought bitterly against German occupation of the Ukraine after the treaty of Brest Litovsk in which Russia agreed to recognize the Ukrainian people's republic.

But they fought with even greater tenacity against the Bolsheviks in the years immediately following the Russian revolution. What the Ukrainians wanted, whether living in Russia or Poland, was independence and complete national sovereignty.

They vigorously put their claims for self-determination before the Paris peace conference, but the delegates listened with more attentive ears to the Poles, who needed Galicia, where the western Ukrainians lived, to round out historic Poland, and they were influenced by Czarist Russians who wanted to maintain the ancient boundaries of the Russian empire of which the Russian Ukraine was a strategic part.

The Ukrainians got nothing from the peace conference, although they are largest minority in Europe, numbering about 40,000,000, living mostly in Russia and Poland. They speake the same language, differentiated only slightly by local dialects, and they have a distinct culture and considerable literature of folk-poetry.

Leaders "Liquidated"

When I was last in the Soviet Ukraine, the policy was to encourage Ukrainian culture and to extend a certain degree of local independence in matters that did not concern political essentials. The Ukrainian language was taught in the schools, you saw Ukrainian dances and you listened to Ukrainian music over the radio.

These things were pointed out to you as evidence of an eilightened policy in treatment of minorities. But the Ukrainian independence movement smoldered and flared up again.

Its leaders were "liquidated" in 1930 and the Soviet regime thereafter inaugurated a policy of severe repression.

Opposition of the Ukrainian peasants to Soviet collectevism resulted in the great famine of 1932-33. Between 2,000,000 and 3,000,000 persons are calculated to have been killed by starvation in this period, and the common interpretation is, that this wholesale massacre was provoked deliverately by government policies callously geared to the principle that you cannot make a socialist omelet without breaking some eggs.

Having this history in mind, the Ukrainians living in Poland cannot look upon incorporation in the Soviet system with deep and universal enthusiasm. They might not so much mind having strawberries and cream forced on them.

But the prospect of having to like an unwelcome government or starve cannot be altogether attractive.

(The Cleveland Plain Dealer, September 20, 1939).

Серце.

Лікар: Чи вам, якщо танцюєте, б'ється серце?

Пацієнтка: Це залежить, па докторе, з ким я танцюю.

НЕ ЙДІТЬ ДО ВІЙНИ!

Характеристична постава ґенерала Гю С. Джансона, відомого журналіста, що говорить до Американського Леґіону в Шікаґу. Він остерігає Злучені Держави, щоб не вступали знову до війни, бо збанкротують.

Лекше є зробити майно, як його видати; — твердив фальшівник грошей.

Гроші або життя! — подумала панна, з якою хотіли женитися лікар і фабрикант.

Не маю щастя до льотерії! —зідхнув злодій, якого прилювили на гарячому вчинку в льотерійній колектурі.

„А ТО ТАКИЙ НОВИЙ ЯЗИК"

„Меркурюш Польскі" ч. 31. містить враження свого співробітника п. Бабінського з поїздки на теперішню Карпатську Україну (тобто під мадярською владою).

Автор вражінь у „Мерк. Пол." намагається бути обєктивний, але це йому не завжди вдається. Зокрема в його обсерваціях в ділянці мови. Автор уперто твердить, що мова карпатських українців це щось зовсім відмінне від української мови, бо що більше — накинене Закарпаттю ще за чеської влади.

Натомісць обєктивно оцінює абсурд введення на Закарпатті мадярами мови російської як урядової.

Автор пише:

„Скрізь чорніють, очевидно — „гражданкою" написи: „ждальний зал", „начальник станції".

— Щось то задуже занозить поміж Курським і Самарою, думаю собі і рішаю вдатися в розмову з кількома русинами, що стоять на пероні.

— „Кришталі маєш?" — питаю одного з хлопців.

Мене обскакує негайно кількох хлопців, що витягають до мене руки з дрібками гірських кришталів. Як відомо, це артикул, за допомогою якого йде тут вимінна торгівля з туристами.

— Хто це — питаю підступно одного зо старших, може 10-літнього, показуючи йому пальцем на керівника стації, що гордо стоїть на пероні.

— Пан головний, — відповідає русин.

— Ага, думаю собі, отже не „начальник станції".

— А то?— питаю знов, вказуючи на двері з написом „ждальний зал".

— То почекальня, інформує мене привітно русин.

— А що це таке „начальнік станції"?

— А тож я вам говорив, пане — пан головний.

— То чому тут написано „начальнік станції" і „ждальний зал"?

— А то такий новий язик, сміється русин".

Гадаємо, що здорово сміється той „русин".

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

SHENANDOAH, PA. A special meeting will be held this Thursday, Oct. 5, in Shenandoah, in the church hall, as usual, at 7 P. M. All the young people are cordially invited, as Mr. Basil Zahayevich, chief organizer of the Ukrainian National Association will state the benefits derived by members of the Ukrainian National Association. — Stephen Proboisky, pres. of youth br. 446; Nicholas Maksymchuk, pres. of br. 98.

ВИЛОВЛЕНА МІНА.

На світлині німецький головний адмірал Еріх Редер (насередині) оглядає польську міну, виловлену недалеко Данціґу. Наліво від Редера стоїть данціґський націстичний провідник, Альберт Ферстер.

З МУЗИКИ

КАНТИ ІЗ ПОЧАЇВСЬКОГО БОГОГЛАСНИКА (1792 Р.).

Зредаґував і опрацював Михайло О. Гайворонський 1939 р. Друкарня і видавництво оо. василіян у Жовкві. Сторінок нотових 37, всі ін 8°.

———o———

У збірник, опрацьований М. О. Гайвиронським, увійшли канти з почаївського Богогласника, вид. 1792 р. Щодо скількости, діляться вони: 1) Девять кантів на мішаний хор і 2) девять на однородний (триголсний) хор і один між ними — десятий — на чотири голоси. Разом усіх 19 кантів.

Зміст тексту кантів приносить нам вияви побожного світовідчування вірних українських церков — православної і греко-католицької, бо творцями тексту їх (може і мельодій одночасно) були як миряни (вірники) так і духовенство церков. До тогож вживались канти на всьому українському просторі і були такі популярні в Київській Могилянській Академії, що відти бувшими спудеями були занесені і до Московщини.

В кантах освічувалось (вихвалялось) великі християнські свята: Воскресіння, Різдво, Стрітення, Богородичні, Святих, чудодійні явища ікон Божої Матери і врешті роздумування над проблемами: воскресіння з мертвих, покаяння в гріхах...

Щодо ритмічної структури, описувані канти не скомпліковані. Уложені більше в простих тактах: паристих і непаристих. Стрічаються теж у кантах чч. 4 і 15 складні непаристі такти — 6/4 та паристий 4/2.

Швидкість (темпо) руху подана автором в кантах зовсім відповідає характерові піснооспівів. Це темпа помірні: помірно, повагом і тільки раз рухливо й ходою.

З динамічного боку канти засоблені потрібними знаками, які повно представляють цікаву уяву автора щодо виконання і малюнку їх звукового образу. Для уріжноманітнення фарбування творів автор майстерно використовує характеристичність фарб ріжних гармоній, яким він, при зміні їх, надає інших знаків експресії.

Конструктивно канти для хорів не представляють труднощів. Є приступні й вдячні до розучування. Певно, що автор, опрацьовуючи їх, мав на увазі потребу подібної хорової літератури і в такому укладі, який був би характеристичний для кантів: легким і прозорим щодо ведення голосів, і із затриманням аромату первісних мельодій, які змальовують нам релігійне й мельодійне світовідчування українського народу, заховане в текстах кантів.

Це композитором досягнене цілковито. Кожний кант говорить про свобідне орудування автором звуковою матерією засобів хору та ріжними виконаними тонкостями. Через те опрацювання вдячні для хорів більших і менших звуково і також щодо технічної вправности. Канти, хоч і позабогослужбові релігійні співи, вимагають ясної і простої техніки опрацювання. Із цього боку автор був аж надто уважним. Побіч чисто гармонічного укладу зужито в опрацюванні засобів вільного контрапункту з доданням ріжних імітаційних форм, які там не є ціллю, а тільки засобом. Все те в лагідному й простому поданні. Не забуто автором і історії, яка говорить нам, що канти з музичного боку були залежні від техніки „партесного" співу і, можливо, „концертів", хоч трохи і спрощених. Це відзначено в „Кант-Концерт" Пресв. Діві Богородиці ч. 4.

Про саму мельодію кантів і її походження говорити при цьому докладно неможливо. Це вимагалоб окремої і докладної студії, в якій требаб довести, щоб не жити здогадами, їх походження й значіння в розвитку історії української музики.

Елемментів із наших колядок знаходимо досить і в наших кантах (напр. у згаданім уже ч. 4 „Кант - Концрт" 6 ст. слова каденції „вінчана нині" зовсім ідентинні мельодично з каденцією коляди „Ой видить Бог" в словах „мир погибає", укладу К. Стеценка).

В історії розвитку української музики канти відіграли значну ролю. Вони творили перехід від віртуозности „концертів" XVII — XVIII ст. до стилю гармонічного. „Це, як зауважує д-р Ф. Стешко, була та форма, з якої, треба гадати, почалося зближення нашого традиційного співу зо співом західньо - европейським, що по блискучій добі розквіту контрапунктичного стилю, невдовзі перед XVIII. ст., мусів вступити на новий шлях гармонічний. Примітивне кількаголосся кантів та псальмів, їхній таксамо примітивний гармонічний одяг — характеристичне для них повторення гармонічно здебільша дуже не складної схеми, що її так легко можна було схопити й запамятати, проста музична форма їх з короткими, рідко відділеними одне від одного каденціями музичними реченнями — все це улекшувало українським музикам перехід від традиційного нашого церковного співу, для якого все це було ще зовсім чуже, до нового гармонічного стилю". (Д-р Ф. Стешко: „З ітсорії української музики XVII. ст." — „Українська Музика ч. 2., ст. 24., лютий 1938, Львів).

Перший друкований „Богогласник" видано Почаївським монастирем року 1790. Він вміщав у собі популярні тоді і перед тим релігійні пісні, які складалися з вибраних пісень таких збірників: Зарваницького з 1710—1718 рр., камянського „Богогласника" з під Грибова з 1734 року, пісенних збірок Імп. Академії Наук з 1729 р., Виленської публичної бібліотеки з 1710—1740 рр., чи також з песень в „Начало з Богом пісней", списаних Дмитром Левковським 1759—1788 рр.

Цілий той пісенний матеріял був зібраний почаївськими видавцями, перевірений ними, а також справляючи пісні „худо і неіскусно составления", старались „многая нова ветхім прилагати" (д-р В. Щурат: „Із студій над Почаївським Богогласником", ст. 3. Львів, 1908 р.).

Завдання видавців виправити стихи, а може й мельодику кантів, гадаю, не прислужилось таразд. Через те тепер тяжко судити про первісну структуру мельодики кантів, що утруднює дослідникам виявити їх походження. А виправлення тексту привело до змін в акростихах і до затрати для поколінь імен авторів та року повстання їх.

Всеж д-р В. Щурат зміг, при допомозі й інших праць, доповнити вказівки про час повстання деяких кантів, опрацьованих в описуваному збірнику, та подати імена їх авторів. Так, ч. 2, Великодний Кант, зветься „Вербецький", повстав у другій половині XVII. ст.; ч. 3, Зборівський Кант, написаний Іваном Мастиборським у роках 1755—1760; ч. 4, Кант - Концерт, т. зв. Бердичівський Кант з 1756 р.; ч. 9 — Кант о Воскресенню Мертвих — написаний межи 1725—50 рр. о. Дионисієм Вислоцьким; ч. 13, Тростянецький Кант, написаа Свєнтовський у поч. XVIII. ст.; ч. 19, Кант покаяння, написаний Достоєвським десь у роках 1750—1775.

Це те, що можна було, не маючи під руками потрібних джерел, знайти про повстання кантів і їх авторів. Чи згадані автори було одночасово і творцями мельодій для тих кантів (що зовсім можливо), тяжко твердити. Всеж те, що більшість із них була з духового стану, повертає мене до висловленої вже раніше думки про вплив на них при творенні кантів церковних піснооспівів.

Це одне допущення. Друге, знання ними народнопісенної творчости, і трете, бажання уникнути чужих впливів, проти чого вели запеклу війну православні кола. Ось характеристинний заклик: „Латинський смрад пісней із церкви іждените, простою же нашою піснею Русскою поюще, Бога благодаріте"... (Іван Вишенський, взято із згаданої праці д-ра Ф. Стешка). І потім уже, як заключення... „когда римляне прельщати нанаша вірних органними гуденії в костелах своїх, нінім інім виспятиша сих, токмо паки обратиша к соборній церкві сими многогласними составленії мусикійськими, в них же умиленние гласи с провіщанієм словес божественних, тих гуденія посрамиша і обуївше обругаша" (також відтіля — П. М.).

Отож у противагу „органним гуденням" з чужою для народу тематикою тексту й співу мусілось давати для нього щось своє, засноване на кращих зразках домашнього й церковного співу.

Хоч є безсумнівним, що техніку компонування й форми, які були популярними тоді на Заході, українці переняли. Про це недвозначно свідчить Мелетій Смотрицький: „... чи давно ви казали: зла проповідь, проклятий фіґуральний спів! А проте тепер, коли все це перейняли, вважаєте за добре"... (Тамже, ст. 22). Одним із наслідків переняття рахується і змагання до скорочень. Так, коли порівняти багатство й довгість форм київського ірмолойного розспіву й відносну щодо того бідність кантів, легко в тому переконаємось. Коли у канті панує двоколінна (А—В), а інколи і триколінна (А—В—С) форма пісні, у співах ірмолойних зустрічаємся із своєрідною й добре розвиненою циклічною формою, яка напевно розвинулась без впливу заходу.

Про скільність кантів із народньою піснею можна виказати її елементами в кантах "к вечеру заходить".

Значіння кантів у розвитку української музики, як уже згадувалось, дуже велике й всебічне: реформа в церковному співі (скорочення розспівів), піднесення хорового співу, причинок до дальшого розвитку музичних форм, заснування музичних шкіл і т. п.

Через все це канти повинні були бути вже давно опрацьованими і в такій формі, щоби були приступні для ширших співучих кол і хорів та відповідалиб їх характерові.

Рахую, що **опрацювання кантів М. О. Гайворонським,** про які тут говорилося, є **довго бажаним і найвідповіднішим ділом останнього часу конструктивно й духово.**

Українські хори, а через них і суспільство, можуть тепер і в кантах мельодично й духово співжити зо своїми прадідами, що відбувається теж, виконуючи народні світські пісні. В тому велика наша сила й запевнення на вічне життя. Візьмімо хочби „Кант-Концерт" ч. 4, в якому звертається до Заступниці України, або „Кант о Воскресенню Мертвих" ч. 9, де говориться, що „воскреснем з мертвих і всі ми".

Через це можемо зрозуміти, яку велику і нічим не заміниму роботу повнять відживлювачі (які тим і продовжують) наших пісенних цінностей, наші композитори. Хто не знає і хто глибоко не переживає при виконанні „Думи про Почаївську Божу Матір", опрацьовану М. Леонтовичем, яка фактично є кантом? Хто не знає канта про св. Юрія, опрацьованого Яциневичем, і особливо у виконанні бувшого хору проф. О. Кошиця. А псальми, опрацьовані О. Кошицем!

Яке те все безмежне й глибоке море хвильовань найкращих струн нашого народу і які в тому великанські можливості показати себе перед цілим світом! Та мабуть більшість із нас того не свідома, або не поінформована... А проте треба знати. **М. О. Гайворонський в останніх роках своєї творчости дав нам багато цінних і своєрідних — „гайворонських" обрібок народніх пісень. Його чудові малюнки, що є у збірнику „Українські Народні Пісні Поділля",** вид. 1927, „Ой на горі" (баляда) це прегарний зразок, як короткими мазками можна змалювати глибокі людські переживання, теж в „Ожеледі" і інших. **Йогож „Служба Божа"** (Б-ДУР) з 1938 р. — **прозора й глибока чисто галицькими ремінісценціями.** І в тому також її цінність. Спів церковний Західньої і Східньої України, хоч у підставі мають той же київський розспів, ґрунтовно між собою ріжняться. В Східній Україні панували скорочені розспіви і досконале вміння духовноспівної рецитації, в Західній Україні панує тяглий і дотепер не усталений дяківський спів та змагання в композиторів до „концертового" стилю.

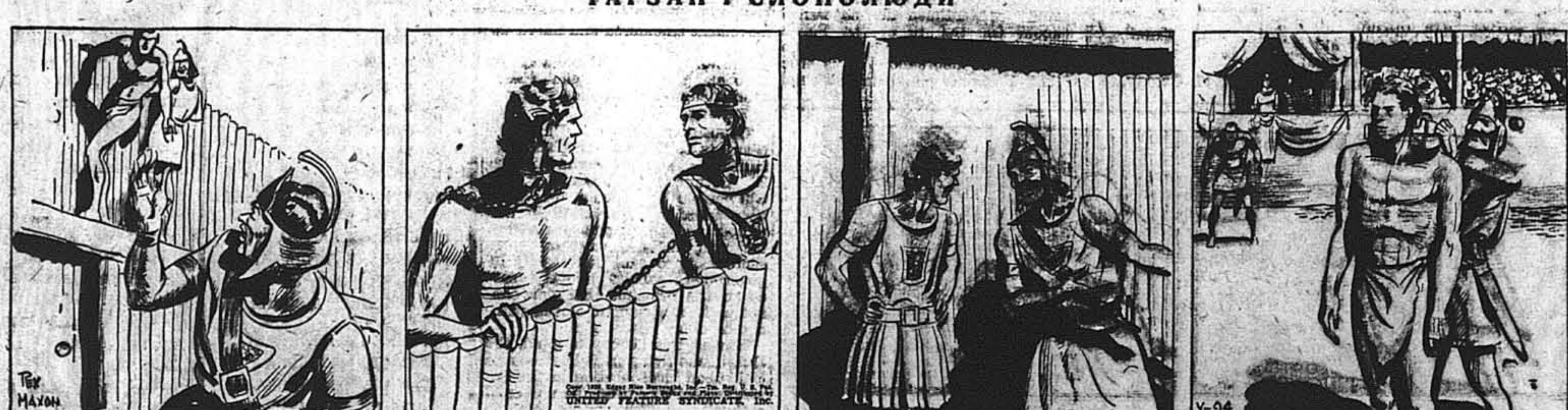
Закінчуючи свої думки, які викликали „Канти", бажаю М. О. Гайворонському, авторові їх, сказати: Ваша творчість, як правдиво українська, промостила дорогу до українських сердець. Творіть далі на славу України!

Українським хорам раджу щиро придбати опрацювання М. О. Гайворонського. В них багато нового, оригінального й питомо українського.

Д-р П. Маценко,
Вінніпеґ, Ман.

ТАРЗАН І СЛОНОЛЮДИ

(94)

Очі офіцира засвітилися з радости, коли Тарзан зголосив свою готовість боротись рівночасно з Гаярком і львом. Такого в тій столиці ще не бувало. Це буде видовище, про яке будуть довго згадувати", подумав офіцир, поспішаючи знов до Мінофри, щоб дала на це дозвіл. Тимчасом Вальтор запитав Тарзана:

„Пощо ти навмисно стягаєш на себе біду?" „А хіба я не говорив тобі, що я волів би згинути від льва ніж від слона?" „Можливо, що ти маєш рацію", відповів Вальтор. „Бодай скорше з тобою покінчать". Втім підступив офіцир і сказав: „Все готово. Королева дала дозвіл на ту боротьбу".

„А що на це сказав Гаярк?" — запитав Вальтор. Офіцир засміявся і відповів: „Гаярк чомусь не дуже полюблював цей плян. Коли королева звеліла йому боротись, то він випрошувавсь, що жінка хвора, що мусить додому поспішати. Але королева звеліла таки боротись, або сконати без боротьби".

Тарзан, уникаючи сентиментальних прощань з Вальтором, подався на арену. Там йому знято сталевий нашийник. Офіцир підійшов і вручив йому маленький ніж, що виглядав краще на забавку, ніж на небезпечну зброю. Зате Гаярк мав у руках довгу спису і великий меч при боці. Проте він виглядав ніяково.